

Čínská armáda na prahu 21. století

Na mezinárodním letišti v Pekingu je velká nástěnná mapa světa. Do jeho středu je situován Pacifický oceán, na jehož jednom břehu je Čína a na druhém jsou Spojené státy americké. Evropa je až na samém okraji mapy, Českou republiku nerozeznáte. Takový je čínský geopolitický pohled na svět, tak Čína vidí sama sebe, v samém středu světa, jako mocnost, které díky jejímu potenciálu patří budoucnost. Číňané totiž skutečně představují největší etnickou skupinu na Zemi, v současné době se blíží počtu okolo 1,3 miliardy lidí. Světové prognózy dokonce počítají s tím, že v tomto

století bude etnických Číňanů přibližně tolik, kolik budou mít dohromady rasa bílá a černá. To vše představuje fenomén, který je u nás neprávem opomíjen.

* * *

Také vojensko-politické situaci na Dálném východě nebyla u nás v devadesátých letech věnována patřičná pozornost, odhlédneme-li od krátkodobé tchajwanské krize, která v podstatě nemohla být vyřešena s použitím síly a v současné době má latentní charakter. Naše odborná veřejnost byla až příliš zaměstnána problematikou našeho vstupu do NATO a krizovým vývojem na Balkáně a částečně i na Blízkém východě.

To však neznamená, že by měly být dlouhodobě zanedbávány vojenské aspekty politického, ekonomického a vojensko-bezpečnostního vývoje nejvýznamnější mocnosti na Dálném východě a jednoho z klíčových států světa vůbec, a to jak z hlediska demografického, tak geostrategického, a v poslední době stále více i ekonomického.

Bylo by ovšem nesprávné posuzovat současný stav a perspektivy čínské armády odtrženě od politického charakteru státu, struktury státních orgánů, zahraniční politiky a ekonomického vývoje. Armáda a ozbrojené síly vůbec jsou vždy zrcadlem stavu společnosti, z níž vycházejí.

Předně Čínská lidová republika dosud zachovává tzv. princip vedoucí úlohy komunistické strany, i když zde existuje řada dalších politických stran, přijímajících principy strany vedoucí.

Vzhledem k tomu jsou i ozbrojené síly pod přímou kontrolou Ústředního výboru Komunistické strany Číny, prostřednictvím Ústřední vojenské komise, která je sice vrcholným státním orgánem pro řízení ozbrojených sil, avšak jejím předsedou je v jedné osobě současný předseda ÚV KS Číny Tiang Ce-min. Vojenská komise řídí nejen armádu, ale i čínskou lidovou policii a milice. Mezi jejími členy je řada významných politických činitelů, vojenských odborníků i představitelů vědecké fronty.

Pokud jde o zahraniční politiku, Čínská lidová republika oficiálně deklaruje tyto její hlavní principy:

- ♦ Absolutní nezávislost, která se projevuje samostatným rozhodováním o všech závažných otázkách, odmítání členství ve vojensko-politických aliancích, odmítavý vztah k tzv. hegemonismu [1] a velmocenským ambicím.
- ♦ Přednostní zájem na zachování míru v zájmu zajištění modernizace země.
- ♦ Vytváření a rozvíjení vztahů mezi státy na základě pěti zásad mírového soužití: respektování suverenity a územní integrity, vzájemné nenapadání, nevměšování do vnitřních záležitostí a rozvíjení všestranných styků na základě rovnoprávnosti a vzájemných výhod.
- ♦ Rozvoj dobrého sousedství, kam patří aktivní rozvoj přátelských vztahů, ochrana míru a stability v regionu a prosazování ekonomické spolupráce na regionální úrovni. Všechny spory mají být řešeny dialogem a jednáním s cílem dosažení rozumného řešení. V případě nemožnosti rychlého vyřešení sporů je nutno vyčkat a vytrvale hledat styčné body, aniž by to mělo vliv na normální vztahy mezi spornými stranami.
- ♦ Upevňování jednoty a spolupráce s rozvojovými zeměmi, hlavně v oblasti ekonomické, obchodní a vědecko-technické, jakož i při posuzování mezinárodních vztahů a společné obraně práv a zájmů rozvojových zemí.
- ♦ Otevření se světu, a to jak směrem k rozvinutým, tak rozvojovým zemím, na základě rovnosti a vzájemných výhod.
- ♦ Jako největší rozvojová země a stálý člen Rady bezpečnosti OSN deklaruje Čína snahu o zachování míru, zajištění dalšího rozvoje a vytváření nového, stabilního, spravedlivého a rozumného mezinárodního politického a ekonomického pořádku.
- ♦ Pokud jde o Tchaj-wan, ten je konstantou čínské zahraniční politiky - trvání na principu jedné Číny. Tchaj-wan je zcela samozřejmě považován za jednu z provincií, se zvláštním statutem [2].

Celkem lze konstatovat, že až na některé výkyvy lze považovat čínskou zahraniční politiku za stabilní a čitelnou, i když ne vždy a ve všech aspektech předvídatelnou.

Druhým důležitým prvkem, ovlivňujícím úlohu a výstavbu ozbrojených sil, je **ekonomický vývoj** Čínské lidové republiky.

Po vyhlášení politiky ekonomických reforem a otevření se světu v roce 1978 dosáhla Čína pozoruhodných úspěchů v budování ekonomiky a v celkovém rozvoji společnosti. V roce 1998 činil hrubý národní důchod 7955,3 miliardy jüanů [3], což představuje 6,4-násobný nárůst proti roku 1978 ve srovnatelných cenách. V produkci některých důležitých komodit, jako obilovin, bavlny, masa, jedlého oleje, ale i uhlí, oceli, cementu, tkanin a některých druhů spotřební elektroniky, zaujala Čína z někdejších zaostalých pozic postupně první místa na světě. To však zatím nelze tvrdit o všech perspektivních oborech informační techniky.

V roce 1987 přijala Čína na základě teorie Teng Siao-pchinga strategii tří etap ekonomického rozvoje. První dvě etapy vytvořily v podstatě spolehlivé základy pro další modernizaci země, a současně i pro zvýšení kvality a celkové modernizace ozbrojených sil. Tento proces neprobíhal vždy hladce hlavně v oblasti různých druhů vlastnictví a v některých případech se nevyhnul komplikacím v otázkách řízení i přímých dopadů na zaměstnanost a přesuny značného počtu pracovních sil.

V každém případě však růst hrubého národního produktu ve spojení s vědecko-technickým rozvojem vytvořil podmínky pro celkové zvýšení úrovně a technické vybavenosti ozbrojených sil.

Vědecko-technický rozvoj se výrazně projevil v rozvíjení raketové a jaderné techniky, která znamenala kvalitativní přelom i ve výstavbě ozbrojených sil. V této souvislosti je

účelné uvést alespoň základní události, z nichž některé již patří do dějin, jiné jsou vysoce aktuální.

- ♦ Je to v první řadě výstavba prvního jaderného reaktoru v červnu 1958. Další vývoj vedl ke konstrukci jaderného reaktoru nové generace v prosinci 1980, kdy se čínská nukleární technologie dostala na světovou úroveň.
- ♦ Další významnou událostí byly první zkoušky jaderných a vodíkových pum. V říjnu 1964 to byl pokusný výbuch jaderné pumy v Lop Nur v Ujgurské autonomní oblasti Sin-t'iang. Vodíkovou pumu Čína úspěšně vyzkoušela v červnu 1967. Stala se tak další jadernou mocností na světě.
- ♦ Na špičku světového výzkumu se Čína dostala v oblasti syntézy krystalického inzulinu a bioaktivního proteinu, kterou ve spolupráci s dalšími výzkumnými pracovišti provedl Biochemický ústav Čínské akademie věd v září 1965.
- ♦ V Pekingu byla provedena instalace pozitron-megatronového elektronického urychlovače, který posunul další vědecký výzkum v oblasti fyziky, energetiky, surovin a materiálů, biologie, chemie a integrovaných obvodů, ale umožnil také produkci určitých komodit na export.
- ♦ Počátkem roku 1985 byla zahájena výstavba jaderných elektráren v provinciích Če-t'iang a Kuang-tung.
- ♦ V květnu 1980 Čína vypustila raketu do předem stanovené oblasti Tichého oceánu. Za dva roky nato, v roce 1982, poprvé vypustila raketu do vesmíru, čímž se stala čtvrtou zemí, disponující vyspělým raketovým systémem. V témž roce byla odpálena raketa z konvenční a v září 1988 z jaderné ponorky.
- ♦ Byla zvládnuta i technika vypouštění družic. První čínská družice byla vypuštěna na oběžnou dráhu již v roce 1970. Čína se tím stala pátou zemí na světě schopnou vyrábět a vypuštět pokusné vědecké umělé družice určené k návratu na zem, jakož i stacionární komunikační družice. Zároveň zvládla pokročilou techniku na zem se vracějících družic, vypouštění několika družic z jednoho raketového nosiče a synchronizační techniku. V dubnu 1990 vynesl raketový nosič „Dlouhý pochod III“ na oběžnou dráhu úspěšně první zahraniční družici, čímž Čína vstoupila na mezinárodní trhy i v této oblasti.

Uvedené skutečnosti svědčí jednak o vytvoření základních předpokladů pro výstavbu a přípravu strategických raketových sil, jednak jsou dokladem toho, že z ohromné demografické základny vycházejí celé legie nadaných vědeckých pracovníků, umožňující vysokou úroveň vědeckotechnického rozvoje.

Demografické ukazatele státu jsou i jedním z indikátorů počtu ozbrojených sil, i když ne rozhodujícím. Vcelku je možno brát jako základní pravidlo, že počty ozbrojených sil vyspělého státu tvoří asi 0,5 procenta celkového stavu počtu obyvatelstva. Tohoto počtu však Čína nikdy nedosahovala, a to ani v době, kdy měla ve zbraní 4,5 milionu vojáků. Nyní, když Čína ke konci roku 1998 vykazovala 1,248 miliardy obyvatel (bez Hongkongu, Macaa a Tchaj-wanu), a když došlo k postupnému snížení počtů armády, je tento ukazatel ještě nižší. V závěru roku 2001 lze počítat s celkovým počtem obyvatelstva 1,3 miliardy.

Pro ilustraci možností soudobých ozbrojených sil je možné uvést, že 1,5 milionu vojáků USA je vzhledem k moderní výzbroji a dopravním možnostem schopno nejen zabezpečit obranu své země, ale i přítomnost v 65 zemích světa.

Přicházíme-li ke konkrétnímu posuzování problematiky čínských ozbrojených sil, není možné alespoň krátce se nezmínit o historii čínského válečnictví. I zde platí, že historie Číny je do značné míry historií válek, a to jak válek proti cizím uchvatitelům, tak i válek mezi jednotlivými královstvími, existujícími před sjednocením země, tak

i válek občanských. Nejznámější jsou války s mongolskou expanzí ve 13. století, dále expanze mongolských panovníků, která mimo jiné vedla i k připojení Tibetu, který je od 13. století integrální součástí Číny, a to i přes neúspěšnou britskou invazi do této země v 19. století. O tom, jaký mělo válečnictví význam ve staré Číně, svědčí i archeologický nález téměř desetitisícové „terakotové armády“, která je dnes jednou z největších světových turistických atrakcí.

Důležité však je, že čínské válečnictví dovedlo využívat vědeckých objevů, které kvalitativně změnily vedení válek, jako byl objev střelného prachu, daleko dříve než v Evropě. Za zmínku stojí i úroveň tehdejší raketové techniky a její využití pro signální a spojovací účely.

V oblasti válečného umění byl významným teoretikem především Sun Tsu. Nejznámější je jeho teorie tzv. nepřímého přístupu k vedení boje, který pro dosažení vítězství dává přednost manévru, jako prostředku pro získání prostorové výhody nad nepřítelem. Předešel tím evropské vojenské teoretiky i praktiky válečného umění v Evropě, ať již Schlieffena, Napoleona či Jominiho.

V současné době je v Číně v oblasti válečných dějin nepopulárnější historie „dlouhého pochodu“ a průběhu války proti japonským agresorům v letech 1938-45 a občanské války, ukončené v roce 1949.

Období prudkého rozvoje Číny v posledních dvou desetiletích přineslo ještě jeden morální prvek, důležitý pro budování ozbrojených sil. Je to pocit vzrůstající hrdosti na svou zemi, někdy mylně interpretovaný jako sílící nacionalismus. Není to v podstatě projev agresivního charakteru, ale má především své vnitropolitické aspekty, hájící jednotu země a vyzývající k odporu proti případným agresorům, čímž jsou míněny státy, uzavírající bezpečnostní smlouvy bez účasti Číny na Dálném východě a přilehlých pacifických oblastech.

Někteří sinologové staví do protikladu kompromisní bezpečnostní politiku čínského vedení a kritiku ze strany čelných funkcionářů armády na adresu prezidenta a premiéra za údajně slabou politiku vůči USA hlavně v období napětí v Tchajwanském průlivu. To však lze považovat za přirozený proces tříbení názorů, který nakonec vede k pragmatické a střídavé politice, jež je pro čínské vedení charakteristická. Přitom za současným patriotismem lze často najít velmi liberální postoje, pokud přinášejí užitek a nejdou na úkor národních tradic a společně prožívaných vlasteneckých emocí.

Vedoucí čínské politické i vojenské kruhy perspektivně počítají s tím, že podaří-li se udržet růst čínské ekonomiky, dojde dříve nebo později k oslabení kontrolních pozic USA v oblasti Dálného východu a přilehlého Pacifiku (likvidace válečných základů USA na Filipínách, omezení základů na Okinawě, a v případě sjednocení Koreje i snížení nebo zrušení vojenské přítomnosti v té zemi) a k růstu vlivu Číny jako hlavní kontinentální a perspektivně i námořní a jaderné mocnosti v tomto prostoru. To je ovšem cíl dosti vzdálený a v současné době se čínská bezpečnostní politika zaměřuje spíše na pragmatické postupy ve všech důležitých otázkách mezinárodních vztahů, avšak vždy tak, aby nikoho nenechala na pochybách o své důležitosti a stoupajícím významu.

Vezmeme-li v úvahu výše uvedené skutečnosti geopolitického, geostrategického, vojensko-vědeckého, demografického a částečně i historického charakteru, umožní

nám to vytvořit i co nejrealnější obraz o současném stavu i předvídatelných perspektivách čínské armády.

Její úloha je vytyčena především deklarovanými cíly obranné politiky a možnostmi národního hospodářství.

Obranná politika je deklarována jako defenzivní a je dána ústavním zákonem o národní obraně. Tento zákon vytyčuje i hlavní úkoly ozbrojených sil, především obranu vlasti, odrazení případné agrese, ochranu mírové práce obyvatelstva při výstavbě a zajištění všeobecné služby lidu. Neusiluje o hegemonii a je zaměřena na obranu státní suverenity, územní celistvosti a všestranného zajištění bezpečnosti.

Zdůrazňuje nutnost obrany vzhledem ke stále existujícímu používání síly v mezinárodních vztazích a hegemonismu, který blíže nespecifikuje. Spoléhá přitom sama na sebe a nehledá spojenectví se žádnou zemí ani bloky. V tomto smyslu spoléhá i na vlastní obranný výzkum, technologii a vojenský průmysl a zaměřuje se na vývoj vlastní výzbroje a bojové techniky.

V oblasti **vojenské strategie** zdůrazňuje princip aktivní obrany v širším rámci sebeobranu a použití rozhodujícího úderu teprve v případě napadení. Tato strategie kombinuje úsilí o zabránění válce s přípravou na vítězství v sebeobraně již v době míru a se strategickou obranou i operační a taktickou ofenzivou v době války. Přizpůsobuje se změnám ve světovém vojenství a připravuje se na vedení operací v moderních podmínkách vysoké technizace.

Cílem je vybudovat moderní, „lidovou“ armádu vlastního, čínského charakteru. Zde je možno pozorovat zásadní rozdíl ve vztahu k armádám u jiných významných mocností, které dnes mají převážně profesionální charakter. Jinak Čína spoléhá na budování armády na základě nejnovějších poznatků vědy a techniky a je na cestě její transformace z masové armády s vysokými početními stavy personálu na vyšší typ, vyznačující se nižšími počty, ale vysokou kvalitativní úrovní jak personálu, tak i technického vybavení, s cílem zvýšení její účinnosti a bojových možností.

V rámci úzké součinnosti ozbrojených sil s obyvatelstvem zdůrazňuje Čína koncepci tzv. **lidové války v moderních podmínkách**, s využitím obrovských záloh a za stálé výchovy k obraně, zdokonalování mobilizačního systému a zvyšování mobilizačních kapacit.

Podřizuje přitom národní obranu celkové národní ekonomické výstavbě, s cílem dosáhnout koordinovaného vývoje.

Rozvoj ekonomiky a posílení národní obrany představují dva strategické úkoly čínského modernizačního úsilí, které pokládá tyto dva prvky za vzájemně se doplňující, a zdůrazňuje nutnost jejich harmonického a koordinovaného postupu.

Vzhledem k zahraničí deklaruje čínská obranná politika zásadní zájem na udržení míru a své zaměření proti jakékoli agresi a expanzi. Vyjadřuje rozhodný odpor proti politice z pozice síly a odsuzuje jakékoliv snahy o vnucování politického systému nebo ideologie jiným zemím. Je proti závodům ve zbrojení a podporuje mezinárodní společenství v jeho úsilí o světový i regionální mír, bezpečnost a stabilitu.

V **jaderné oblasti** zdůrazňuje, že vlastní určitý počet jaderných zbraní pouze pro sebeobranu. Nikdy nepoužije jaderných zbraní jako první, ani hrozby použití těchto zbraní proti nejaderným státům. Nezúčastní se závodů v jaderném zbrojení a nikdy neumístí své jaderné zbraně mimo své hranice. Udrží početně malé, ale účinné

jaderné síly, určené k jadernému protiúderu, aby odstrašila případné útočníky před jaderným napadením. Každý takový útok by neodvratně vedl k odvetnému úderu. Rozsah, složení a vývoj čínských jaderných sil je v souladu s čínskou vojenskou strategií aktivní obrany a tyto síly jsou pod přímým vedením Ústřední vojenské komise, spolu se striktními pravidly a opatřeními v oblasti zajištění bezpečnosti těchto zbraňových systémů.

Zvláštní pozornost věnuje obranná politika **otázce Tchaj-wanu**. Považuje vyřešení této otázky, a tedy i mírové sjednocení Číny, za základní národní zájem, podle hesla „jedna země - dva systémy“. Otázka sjednocení dostala zvláštní dimenzi po sjednocení s Hongkongem a Macaem a Čína realizuje tento proces postupně, cestou malých kroků. V této problematice Čína odmítá kompromis s odvoláním na princip státní suverenity a území celistvosti a z toho hlediska považuje otázku Tchaj-wanu za svou **vnitřní záležitost**.

Je proti vyzbrojování ostrova jinými státy a jeho vstupu do jakýchkoli aliancí nebo jakémukoli vměšování. V případě, že by došlo k takovému obratu v situaci, který by vedl k oddělení Tchaj-wanu od Číny, nebo by došlo k invazi nebo jinému napadení ostrova cizími vojsky, nebo by jeho správní orgány odmítly řešení jednáním, nebude mít Čína jiné volby, než přikročit k drastickým opatřením, včetně použití síly.

Jde zde tedy o problém, který jako jediný může být v budoucnu zdrojem napětí a možného konfliktu v této části dálnévýchodního prostoru.

Možnosti národního hospodářství jsou dalším limitujícím faktorem rozvoje a úrovně čínské armády. K tomuto cíli zřídila čínská vláda komplexní administrativní a kontrolní systém výdajů na obranu.

Výdaje na obranu v podstatě zahrnují personální výdaje, náklady na udržování provozu a náklady na výzbroj a výstroj. První dvě kategorie není nutno blíže rozebírat, do třetí však patří kromě výzkumu též zkoušky, nákupy, údržba, doprava i skladování. V celkových nákladech tvoří uvedené položky vcelku rovnoměrně asi po jedné třetině celkových nákladů.

Obranné výdaje Číny nepokrývají pouze aktivní síly, nýbrž i milici a zálohy. Jsou v nich zahrnuty i sociální výdaje a penzionované důstojníky, výchovu a výchovu dětí vojenského personálu a jiné sociální výdaje.

Celkové čínské výdaje na obranu dosáhly v roce 1998 93,47 miliardy jüanů, v roce 1999 107,67 miliardy a v roce 2000 121,29 miliardy. Zvýšení výdajů pokrývalo především rutinní činnost a operace, zvýšené platby v souvislosti s umisťováním propuštěných důstojníků a jejich penze, platby a ostatní náklady na zvýšení životní úrovně personálu v souladu se sociálním a ekonomickým vývojem a zvýšené náklady na udržování posádky v Macau.

Výdaje Číny na obranu jsou v absolutních číslech dosti nízké. Z celkového objemu státních výdajů tvořily 8,66 procenta v roce 1998, 8,2 procenta v roce 1999 a 8,29 procenta v roce 2000. Vyjádřeno v dolarech, činila tato částka v roce 2000 14,6 miliardy, což je pouze 5 procent obdobných výdajů USA, 30 procent Japonska, 40 procent Velké Británie, 48 procent Francie a 64 procent Spolkové republiky Německo.

Letošní zvýšení výdajů na obranu o 17,7 procenta má jít především na zvýšení platů (asi o čtvrtinu) a modernizaci zbraní. Čína i přesto zůstává se svými celkovými výdaji na zbrojení (asi 18 miliard USD oficiálně, 50 až 70 miliard podle západních odhadů) na jednom z posledních míst na světě.

Pro názornost jsou tyto vztahy rozvedeny v tabulkách. **Tab. 1** uvádí procenta obranných výdajů Číny na celkových výdajích státu. Zde je třeba vidět, že vzhledem ke zvyšující se výkonnosti národního hospodářství a vyššímu celkovému objemu státních výdajů, bude absolutní výše výdajů na obranu při snížené procentuální úrovni nominálně vyšší.

Srovnání výdajů na obranu v některých státech v roce 2000 (v miliardách US dolarů) je uvedeno v **tab. 2**.

Tab. 3 ukazuje výdaje na obranu v procentech HDP ve vybraných státech v roce 1999. Čísla jsou převzata z oficiálních pramenů publikovaných v uvedených státech.

Tab. 1

1995	9,33 %
1996	9,07 %
1997	8,80 %
1998	8,66 %
1999	8,20 %
2000	8,29 %

Tab. 2

USA	291,1
Japonsko	48,4
Velká Británie	36,5
Francie	30,3
Německo	22,7
Čína	14,6

Tab. 3

USA	3,00
Korejská rep.	2,80
Indie	2,70
Velká Británie	2,60
Francie	2,15
Čína	1,31

K celkově skromným výdajům na obranu v Číně je třeba uvést, že srovnání s průmyslově vyspělými státy neznamena identitu v nákupních cenách různých komodit pro zabezpečení běžného života armády a některých druhů v zemi vyráběné bojové techniky, kde jsou cenové ukazatele Číny značně nižší. Jinými slovy, Čína může v některých oblastech za srovnatelné finanční prostředky nakoupit více. Totéž platí do určité míry i pro financování vědecko-technické základny a výzkumu v oblasti obrany.

Zvyšující se kvalita čínské armády byla mimo jiné podmíněna i redukcí počtů. V září 1997 oznámila Čína snížení počtů vojenského personálu o dalších 500 tisíc v nejbližších třech letech. Toho bylo dosaženo již na konci roku 1999 a současně byla ukončena i přestavba armádní struktury a organizace.

Celkové počty armády dosáhly po tomto snížení stavu méně než 2 500 000 osob. Toho bylo dosaženo především redukcí pozemních sil, restrukturalizací námořních a leteckých jednotek, zrušením jednotek se zastaralou výzbrojí a reorganizací velení, materiálního zabezpečení, systému vojenských škol a výcviku a spojení některých funkcí na úrovni armádních sborů a výše. Celkově došlo ke snížení o 18,6 procenta u pozemních sil, 11,4 procenta u válečného námořnictva a 12,6 procenta u letectva. Žádné prameny však nehovoří o redukcí v oblasti strategických jaderných sil a je třeba počítat s tím, že tyto síly budou v budoucnu dále preferovány a zdokonalovány.

Vcelku nutno konstatovat, že čínská armáda prošla v závěru devadesátých let takovým procesem reorganizace a současného zdokonalení, jaké nebylo zaznamenáno v průběhu celé její předchozí čtyřicetileté existence. Jedno se však nezměnilo, a to naprostá kontrola armády příslušnými orgány KS Číny a její ideologická základna.

Nezměnil se rovněž princip výstavby armády postavené na všeobecné branné povinnosti. Přes pokračující technizaci a celkové zvýšení účinnosti, pohotovosti a manévrovosti armády se Čína nechystá přejít na systém úplné profesionalizace, ale vychází ze zásady přípravy a organizace obrany na široké, celonárodní základně, v souladu se státní ideologií.

V oblasti mezinárodní spolupráce spočívá těžiště činnosti čínské armády v účasti na mírových operacích OSN v souladu s postavením Číny jako stálého člena Rady bezpečnosti. V tomto smyslu se Čína zúčastnila operací v Kuvajtu, Kambodži, západní Saharě, Mosambiku, Libérii, Sierra Leone a Východním Timoru, tedy vesměs v zemích třetího světa.

Kromě přijatých závazků, k nimž se Čína v nedávné minulosti zavázala v oblasti mezinárodních dohod o redukci některých zbraňových systémů, je nutné se zmínit o některých zásadních odmítavých stanoviscích ke zbrojním programům USA.

Předně je Čína proti vývoji a rozmístění národního protiraketového systému USA s poukazem na to, že jeho realizace by zásadně podminovala globální strategickou stabilitu.

Dále má vážné výhrady ke stále intenzivnějšímu budování vojenské aliance mezi USA a Japonskem, jehož ofenzivní i defenzivní kapacita zvyšovaná na bezprecedentní úroveň údajně daleko převyšuje obranné potřeby Japonska a ohrožuje bezpečnost a stabilitu v asijsko-pacifickém prostoru.

Největší výhrady má kontinentální Čína k jakémukoliv vyzbrojování Tchaj-wanu. Vzhledem k tomu, že považuje tuto provincii za integrální součást Číny, pokládá jakékoliv zapojení Tchaj-wanu do systému protiraketové obrany za přímé ohrožení svých zájmů a své suverenity.

Čína byla účastníkem registru pro evidenci konvenčních zbraní vedené OSN v letech 1992 až 1997. Od roku 1998 svoji účast suspendovala. Příčinou byla skutečnost, že prodej zbraní Tchaj-wanu byl registrován v doplňku k údajům jiné mocnosti a byl tedy z hlediska Číny porušením její suverenity a vměšováním do vnitřních záležitostí. Tchaj-wan tedy zůstává možným ohniskem krizí a v blízké době sotva dojde k vyřešení jeho statutu.

Na druhé straně vyvstává nutnost jeho řešení, které je dlouhodobým cílem čínské zahraniční politiky, a představuje obdobný problém jakým je sjednocení Koreje. V případě Tchaj-wanu to závisí na mnoha okolnostech, pravděpodobnější je však, že bude probíhat spíše ve směru od pevniny k ostrovu než naopak. Po Hongkongu a Macau je prostě na řadě. Tato okolnost má určitý vliv i na charakter přestavby a další výstavby čínské armády.

Po stručné charakteristice politického, vědeckotechnického a ekonomického pozadí charakteru a úloh čínské armády je namístě uvést alespoň v hrubých rysech její početní stav, rámcovou organizaci a úroveň bojové techniky.

Tyto údaje je nutno brát s určitou rezervou, a to ze dvou důvodů. Předně je to dynamika vývoje spočívající ve stále probíhajících organizačních změnách, vyřazování opotřebené výzbroje a její nahrazování modernějšími typy, a dále skutečnost, že činnost zpravodajských služeb v čínském prostředí je mnohem obtížnější a méně spolehlivá. Statistické údaje mají v podstatě jeden až dva roky zpoždění proti aktuálnímu stavu a často jsou zpracovány metodou extrapolace předchozích údajů.

Početní stav čínských ozbrojených sil je udáván číslem 2 470 000 mužů, záloh 600 000. U záloh se zřejmě jedná jen o první mobilizační sled vzhledem k tomu, že po padesáti letech branné povinnosti by musely být vycvičené zálohy daleko vyšší.

Strategické raketové síly mají stav více než 100 000 elitních příslušníků, jsou organizovány v šesti operačních a jedné zkušební základně s udávanými počty přes 120

raket mezikontinentálního a středního dosahu a stále stoupajícími počty raket odpalovaných z ponorek a válečných lodí, jakož i z mobilních pozemních odpalovacích zařízení. Tato oblast vykazuje značný vzestup.

Pozemní síly v počtu asi 1 700 000 mužů jsou organizovány do 7 vojenských oblastí s 27 provinčními vojenskými okruhy s různými počty svazků a útvarů. Celkem jde přibližně o 44 divizí a značný počet útvarů mimo divizní organizaci s potřebnými útvary speciálních služeb a zabezpečovacích jednotek. Celková výzbroj v hlavních ukazatelích se odhaduje na 8000 tanků, 5000 dalších obrněných vozidel, 17 500 dělostřeleckých systémů různého druhu se stoupající mechanizací a poměrně značného počtu protitankových raketových zbraní a minometů.

Vojenské loďstvo s asi 220 000 muži disponuje 65 ponorkami (z toho jedna strategická), 20 torpédoborců, 40 fregatami, téměř 400 raketovými, torpédovými a hlídkovými čluny, 40 minolovkami a minonoskami a 60 obojživelnými a vylodovacími plavidly. Dále má asi 160 podpůrných a speciálních plavidel. Do sestavy válečného loďstva spadají vojska pobřežní obrany (asi 50 pluků s pobřežním dělostřelectvem), jejichž úlohou je ochrana námořních základen, pobřežních ostrovů a jiných citlivých objektů. Počty námořní pěchoty jsou poněkud podexponovaně udávány číslem 5000 mužů, organizovaných ve dvou brigádách. Tyto počty jsou zřejmě závislé na možnostech technického vybavení. Součástí námořních sil je námořní letectvo o celkovém počtu asi 25 000 mužů, s 550 letadly a bojovými vrtulníky.

Námořní síly jsou organizovány do tří flotil: severní, východní a jižní. Celkově je v námořních silách patrný trend ke zvyšování počtu menších, pohyblivých a dobře vyzbrojených válečných plavidel a ústup od stavby velkých jednotek se složitými systémy a značnou zranitelností.

Vzdušné síly o celkovém počtu asi 420 000 mužů s více než 3000 letouny a bojovými vrtulníky různého typu většinou sovětské provenience a licenční výroby, jsou organizovány do 7 vojenských oblastí, 4 armádních velitelství s 33 leteckými divizemi. Do sestavy vzdušných sil patří i protiletadlové raketové a dělostřelecké jednotky. Převládá trend na výstavbu raketové techniky, včetně protiraketových prostředků, na úkor klasického protiletadlového dělostřelectva.

Polovojenské organizace - milice - mají údajně 1,1 milionu aktivních příslušníků a o jejich současném stavu a organizačním členění nejsou spolehlivé údaje.

Do širšího pojetí ozbrojených sil patří i policie, jejíž stav se odhaduje na 1,3 milionu příslušníků, organizovaných ve 45 divizích (kromě 14 z nich) s nestandardní organizací.

* * *

Shrňme-li dostupné údaje o politickém pozadí, ekonomickém zabezpečení a sestavě i vybavení čínské armády a ozbrojených sil jako celku, můžeme z nich vyvodit následující závěry:

1. Čínská armáda a ozbrojené síly vcelku nejsou budovány a připravovány k agresí. Jejich úkoly jsou výrazně obranné při zachování schopnosti odpovědět na agresí ofenzivním způsobem.
2. Při jejím budování nejsou dosud využity všechny možnosti národního hospodářství. Je zde patrný trend přednosti ekonomického rozvoje jako základního předpokladu a až následného rozvoje ozbrojených sil.

3. Čínská armáda postupně ztrácí charakter masové armády a stává se armádou elitní, se stoupajícím technickým vybavením a výkonností. Přitom je třeba počítat ještě v dohledné budoucnosti se zachováním určitého systému branné povinnosti. Přejít k profesionální armádě, nutný v důsledku technizace, bude pomalejší, než je tomu v armádách západoevropských států a USA, bude-li vůbec z ideologického hlediska připuštěn (všelidová válka).
4. Vzhledem ke vzrůstající úrovni vědecko-technické základny a zvýšené výkonnosti národního hospodářství, lze počítat se zrychlováním technické úrovně ozbrojených sil, a to nejen výzbroje a její účinnosti, ale i informační oblasti, řízení a velení a logistiky.
5. V armádě je patrný trend odklonu od masových armád, tvořených převážně pozemními silami, směrem k upřednostňování raketových jaderných i nejaderných sil, letectva a vzdušných i námořních výsadkových jednotek. Pohyblivost i manévrovost vojsk je dosud bržděna nedostatkem rychlých dopravních prostředků s dostatečnou kapacitou.
6. Do jisté míry se změnil i vztah obyvatelstva k armádě. Zatímco dříve, v začátcích existence ČLR, byla armáda v podstatě jedinou organizovanou složkou společnosti s jednotnou ideologickou základnou a byla dávana všemu lidu za vzor, je dnes normální složkou státního mechanismu s vymezenými úkoly a kompetencemi, i když zůstává výrazem vlastenectví a státní ideologie. Zůstává však kádrově elitní složkou společnosti. Nutno jen vyčkat jaký vliv budou na ni mít pokračující změny v čínské společnosti i ekonomice, když celkový vývoj se ubírá ve směru přeměny Číny na konsolidovaný stát moderního typu.

Čínská armáda je a v budoucnu s největší pravděpodobností zůstane největší vojenskou silou v oblasti a současně se vzestupem ekonomiky bude stoupat i její váha ve strategických úvahách o dalším vývoji bezpečnostní situace v oblasti Dálného východu a přilehlého Pacifiku. Bez účasti Číny nebudou žádné její aspekty a perspektivy řešitelné. Na tom bude sotva s to cokoli změnit i vojenská přítomnost USA v uvedeném prostoru.

Poznámky:

1. **Hegemonismus** (z řeckého hegemon - vůdce): ovládání určité oblasti národním zájmem jedné, obvykle nejsilnější mocnosti. V politické rétorice 60. a 70. let bylo toto slovo synonymem pro politiku Sovětského svazu.
2. **Tchaj-wan** (oficiální název Čínská republika): území na stejnojmenném ostrově a přilehlých ostrůvcích při pobřeží východní Asie, tzv. provincie Číny, de facto samostatný stát; 36 179 čtverečních km, 22 mil. obyvatel. Průmyslově vyspělá země s dynamicky se rozvíjející ekonomikou a intenzivním zapojením do mezinárodního obchodu. Poměrně vysoký hrubý národní produkt cca 12 000 USD/obyv. V 50. a 60. letech zosířené vztahy s Čínskou lidovou republikou (1958 válka v Tchajwanském průlivu). 1945-71 člen OSN, poté jej nahradila v rámci politiky détente ČLR.
3. Současný kurz: 1 USD je 8,28 jüanu, 1 jüan je 0,12 USD.

Ing. Milan Štembera